

*Kristina Jokubavičienė
LDM Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33, Klaipėda
Tel. (8 46) 410 416
El. p. domsaitis.galerija@muziejus.ldm.lt*

KRISTINA JOKUBAVIČIENĖ

Rytprūsių krašto muziejaus Liuneburge atidarymas po rekonstrukcijos

Lietuvos dailės muziejaus (LDM) Prano Domšaičio galerija nuo 2006 m. sėkmingai bendradarbiauja su Rytprūsių krašto muziejumi Liuneburge (Vokietija). Iš turtingų šio muziejaus rinkinių Klaipėdoje buvo surengtos net septynios Rytų Prūsijos ir Klaipėdos krašto dailės paveldo parodos, kurios pristatė dailininkų, susijusių su mūsų krašto praeitimi, kūrybą. Taip uostamiesčio gyventojai ir svečiai galėjo pamatyti istorijos katalizmuose visai užmirštų ar tik keliems specialistams žinomų dailininkų Karlo Eulensteino, Alexanderio Kolde'ės, Carlo Knaufo, Ernsto Mollenhauerio, Annos Natali Sinnhuber, Margarethės Sinnhuber, Horsto Skodlerrako ir kitų su Klaipėda, Kuršių nerija, Nidos dailininkų kolonija, Karaliaučiaus dailės akademija susijusių tapytojų ir grafikų kūrinius.

Pastaruosius trejus metus Rytprūsių krašto muziejus išgyveno gana sudėtingą rekonstrukcijos procesą, kuris pasibaigė 2018 m. rugpjūčio 25 d. įvykusių iškilmingu ir džiaugsmingu atidarymu, į kurį suplaukė ne tik Liuneburgo gyventojai, bet ir gausus būrys svečių iš visos Vokietijos. Muziejininkų džiaugsmas visiškai suprantamas. Beje, keičiasi, iš dalies arba iš esmės atsinaujina ir kiti Lietuvos muziejai. Vien Klaipėdoje 2018 m. po rekonstrukcijos buvo atidarytas Lietuvos jūrų muziejus, naujomis erdvėmis ir ekspozicijomis papildė Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus Pilies muziejus. Pastaraisiais metais atsinaujino ir LDM – prieš penkerius metus užbaigta Prano Domšaičio galerijos Klaipėdoje renovacija, prieš trejus – Palangos gintaro muziejaus ir Vytauto Kasiulio dailės muziejaus. Turėti tinkamą aplinką vertingų eksponatų saugojimui, įdomiai, šiuolaikiškai pateikti eksponatus lankytojams yra kiekvieno muziejininko svajonė.

Nedidelis Liuneburgas (apie 77 000 gyventojų) prie Ilmenau upės, turintis garbingą Hanzos miesto titulą, laikomas vienu gražiausių Šiaurės Vokietijos miestų. Šlovinga Liuneburgo istorija jau tūkstantį metų susijusi su druska ir druskos kasyklomis. Apie tai šiandien primena buvusioje

Liuneburgo muziejaus atidarymo po rekonstrukcijos renginio dalyviai prie muziejaus.

Fot. Kristina Jokubavičienė

druskos virykloje įkurtas Vokiečių druskos muziejus. Šiame mieste yra ir terminis druskos šaltinis. Kadangi Liuneburgo pastatai nenukentėjo Antrojo pasaulinio karo metais, vaikštinėjant po senamiestį jautiesi lyg būtum autentiškame viduramžių architektūros muziejuje po atviru dangumi. Miesto istorija interaktyviai atskleidžiama 2015 m. atidarytame itin moderniaame Liuneburgo muziejuje, kuris, kaip ir Vokiečių druskos muziejus, priklauso Liuneburgo muziejų fondui.

Taip jau susiklostė, kad 1987 m. šiame druskos, studentų (veikia universitetas) ir puikios architektūros mieste buvo įkurtas Rytprūsių krašto muziejus, kuriame rodoma Rytų Prūsijos istorija nuo pirmųjų laikų iki 1945 m., kai kraštas buvo „ištrintas“ iš Europos žemėlapio. Rytprūsių krašto muziejui Liuneburge vadovauja Rytprūsių kultūros fondas, jį finansuoja Vokietijos Federalinė Vyriausybė ir Žemutinės Saksonijos Vyriausybė. Šio muziejaus rinkiniai apima Rytų Prūsijos istoriją, kultūrą ir gamtą.

Oficialioji Rytprūsių krašto muziejaus atidarymo po renovacijos dalis vyko seniausioje Liuneburge Šv. Jono bažnyčioje. Atidaryme dalyvavo Vokietijos Federalinės Vyriausybės kultūros ir masinės informacijos priemonių ministrė prof. Monika Grutters, Žemutinės Saksonijos mokslo ir kultūros ministras Bjornas Thumleris, Rytprūsių kultūros fondo tarybos pirmininkas Hubertusas Hilgendorffas, Estijos, Latvijos, Lietuvos ambasadoriai Vokietijoje, kiti svečiai. Prof. M. Grutters pastebėjo, kad šis muziejus yra „svarbus Europos kultūros ambasadorius“, nes vokiečių palikimo

Pranas Domšaitis.
Kaimas Klaipėdos krašte.
Apie 1930 m.

*Drobė, aliejus. Rytprūsių
krašto muziejaus archyvas.*

Fot. Kristina Jokūbavičienė

Vidurio ir Rytų Europoje tyrinėjimai, bendros istorijos pažinimas gali padėti geriau suprasti krizes ir konfliktus. Ypatingai atidarymo metu buvo akcentuojamas naujo ekspozicijos skyriaus, skirto Baltijos vokiečių istorijai, įkūrimas. Po oficialios Rytprūsių krašto muziejaus atidarymo iškilnių dalies svečiai, vos tilpę didžiulėje gotikinėje Šv. Jono bažnyčioje, buvo pakviesti apžiūrėti naujų muziejaus ekspozicijų, pabendrauti su muziejaus vadovais ir muziejininkais, pasiruošusiais atsakyti į svečių klausimus.

Rytprūsių krašto muziejuje pirmą kartą lankiausi 2003 metais. Jis turi vertingą Karaliaučiaus dailės akademijos ir Nidos dailininkų kolonijos istoriją atspindinčią tapybos ir grafikos darbų rinkinį, kuriame yra ir vienas Prano Domšaičio aliejinis paveikslas „Kaimas Klaipėdos krašte“ (apie 1930 m.). Tai peizažas, vaizduojantis bažnytkaimį netoli gimtųjų dailininko vietų (tikėtina, kad tai Paustininkų arba Zalivnojė (vok. *Postnicken*, rus. *Постникен*, nuo 1946 m. – rus. *Заливное*) miestelio motyvas). Palyginti su buvusiomis ekspozicijomis, kurios ir tuomet darė įspūdį (ypatingai dramatiško pabėgėlių iš Rytų Prūsijos likimo pristatymas), 2018 m. Rytprūsių krašto muziejaus vaizdas pasikeitė iš esmės. Pagrindinis įėjimas į pastatą įrengtas iš kitos pusės, dabar į muziejų galima patekti ir apsilankius jaukioje kavinėje „Bernstein“ (Gintaras). Greta yra itin populiarius Vokiečių aludarystės muziejus, pristatomas kaip Rytprūsių krašto muziejaus partneris, į abu muziejus galioja bendras bilietas. Norintiems tyrinėti tik alaus gamybos istoriją, į bilieto kainą įtrauktas laikinų parodų Rytprūsių krašto muziejuje lankymas.

Ekspozicijos fragmentas –
trakėnų žirgų istorija.

Fot. Kristina Jokubavičienė

Ekspozicijos fragmentas –
Rytprūsių literatūros
kampelis.

Fot. Kristina Jokubavičienė

Bendromis šių muziejų pastangomis ir padedant rėmėjams, išleistas specialus, vaikams ir šeimoms skirtas lankstinukas-žemėlapis, kuriame nurodytos visos su menu, kultūra ir pramogomis susijusios Liuneburgo vietos. Be to, šiame žemėlapyje pažymėtas ir knygynas, kuriame galima įsigyti knygų vaikams. Visi Liuneburgo muziejai, kaip ir kiti Europos Sąjungos šalių miestų muziejai, dalyvauja Tarptautinėje muziejų naktyje, kuri nuo 2005 m. tradiciškai vyksta gegužės mėnesį. Liuneburgas turi dar ir Ilgąją muziejų naktį, jau antri metai rengiamą rugsėjo pradžioje (šiemet ji vyko rugsėjo 8 d., šeštadienį, nuo 17.00 iki 23.00 val.).

Ekspozicijos fragmentas – skambantis varpas.

Fot. Kristina Jokubavičienė

—

Ekspozicijos fragmentas – varpų muzikos edukacija.

Fot. Kristina Jokubavičienė

Su vienu bilietu buvo galima aplankyti septynis Liuneburge veikiančius muziejus (pagrindinio bilieto kaina – 8 eurai, bet galiojo įvairios nuolaidos senjorams, šeimoms, o vaikai iki 8 metų lankė nemokamai). Ilgosios muziejų nakties metu veikė specialus nemokamo autobuso maršrutas, jungęs visus septynis miesto muziejus.

Bet grįžkime į ką tik duris atvėrusį Rytprūsių krašto muziejų. Rytų Prūsijos istorija, kultūra ir gamta naujojoje ekspozicijoje pateikiamos itin interaktyviai. Regiono istorija, svarbiausieji įvykiai, buities, amatų, prekybos ir kultūros aspektai atskleidžiami primenant ir apie rimtą

Ekspozicijos fragmentas –
gintaro pasaulyje.

Fot. Kristina Jokubavičienė

—
Ekspozicijos fragmentas –
paruošta gintaro
tyrinėjimui.

Fot. Kristina Jokubavičienė

—
Ekspozicijos fragmentas –
Klaipėdos krašto
valstietės išėginiai
drabužiai. Apie 1900 m.

Fot. Kristina Jokubavičienė

Ekspozicijos fragmentas – žemės ūkiui skirtas kampelis.

Fot. Kristina Jokubavičienė

istorijos žinovą, ir apie nenustygstančius vaikus, žingeidžius paauglius ar nieko apie išnykusią Rytų Prūsiją nenučiuokiantį abejingą lankytoją.

Visa šio muziejaus ekspozicija pasižymi interaktyvumu, tačiau ne tik technologijų prasme. Muziejininkams pavyko išlaikyti balansą tarp šiuolaikinės technikos galimybių ir originalaus eksponato. Interaktyvūs stalai (Trakėnų žirgų istorija), ekranai, kuriuose galima pamatyti, kokį gintaro gabalėlio fragmentą per mikroskopą tyrinėja lankytojas. Kita skaitmeninė technika naudojama tiek, kiek ji padeda geriau pažinti pačius eksponatus. Jie neprapuola iš pirmo žvilgsnio margoje ir klaidžioje aplinkoje. Svarbi sienų spalva – gilūs mėlynos, raudonos, žalios atspalviai vizualiai tampa atskirų temų „skirtukais“. Ekonomiškai išnaudojamas plotas, panaudojant ištraukiamus stalčius-vitrinas ir stumdomas vertikalias vitrinas-sienas. Taigi lankytojas, norėdamas apžiūrėti eksponatus, muziejuje turi ką veikti – neužtenka oriai vaikštinėti, rankas už nugaros susidėjus. Pavyzdžiui, varpų muzikos kampelyje, kuris įrengtas už garsą sugeriančios veltinės užuolaidos, guminiu plaktuku galima išbandyti autentiško varpo garsą, taip pat su edukacijai skirtais varpais pagal nurodytą schemą „suskambinti“, sugroti paprastą melodiją. Itin įdomu buvo gyvai pamatyti ir išbandyti, kaip į rimtą nuolatinę muziejaus ekspoziciją įvairiuose stenduose drąsiai įjungiami edukaciniai motyvai ir fragmentai, kaip antai žvitraus ir, matyt, labai smalsaus žvėrelio personažas.

Rytprūsių krašto muziejaus ekspozicija pirmajame aukšte pradedama nuo prūsų sąvokos pristatymo ir svarbiausių artefaktų. Toliau – vienas į kitą pereinantys nedideli skyriai, skirti literatūrai, mokslui, religijai,

Ekspozicijos fragmentas – medžioklės tradicijas pristatantis kampelis.

Fot. Kristina Jokubavičienė

—
Ekspozicijos fragmentas – tarp Rytprūsių gyvūnijos.

Fot. Kristina Jokubavičienė

kunigaikštystės ir karalystės laikotarpiams, Trakėnų žirgams, gintarui, gamtai, gyvūnijos ir paukščių įvairovei. Antrajame aukšte pristatoma tolesnė Rytų Prūsijos raida XIX a., Pirmojo pasaulinio karo metai, Veimaro Respublikos laikai, nacionalsocializmo pasekmės, Antrojo pasaulinio karo padariniai. Nepaliktas nuošalyje žemės ūkis ir, žinoma, medžioklės Rytų Prūsijoje tradicijos. Trečiame muziejaus aukšte tęsiamas pasakojimas apie Rytprūsių istoriją, pristatoma XX a. I pusės atsiminimų

Ekspozicijos fragmentas –
ne tik vaizdas...

Fot. Kristina Jokubavičienė

—
Ekspozicijos fragmentas –
...bet ir garsas.

Fot. Kristina Jokubavičienė

kultūra ir vartojimo įpročiai. Ekspozicija baigiama tragiška pabėgėlių ir gimtųjų namų praradimo tema, autentiškais ir emocionaliais prisiminimais apie traukimąsi iš 1945 m. paliktos žemės. Taip pat trečiajame aukšte įkurdintas ir naujasis Baltijos vokiečių skyrius, kurio ekspozicija pristato Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje nuo senų laikų gyvenusių vokiečių kultūrą ir tradicijas. Tokį skyrių įrengti padėjo Liuneburge veikiančis Baltijos vokiečių fondas, turintis didelį archyvą ir gausią biblioteką.

Šiame aukšte veikia ir Rytprūsių vaizduojamosios dailės ekspozicija, kurioje buvo itin džiugu pamatyti LDM Prano Domšaičio galerijoje eksponuotus C. Knaufo, K. Eulensteino ar E. Mollenhauerio paveikslus, apžiūrėti parengtą puikią Rytprūsių grafikos parodą.

Ne mažiau smagu buvo sutikti Rytprūsių krašto muziejuje Liuneburge malonią vokiečių sutuoktinių porą, neseniai 2018 m. vasarą apsilankiusią Lietuvoje, kuri matė LDM Miniatiūrų muziejuje Juodkrantėje (dabar Pamario galerija) veikusią tapybos ir žemėlapių parodą „Žvilgsnis į žemę ir vandenį“, skirtą kultūrinio turizmo maršrutui „Nuostabiosios žemės beiškant. Nuo Nidos dailininkų kolonijos iki Prano Domšaičio“. LDM Prano Domšaičio galerijoje Klaipėdoje vokiečių pora aplankė parodą „Nuostabioji žemė. Dailininkai Rytų Prūsijoje“ (abi parodos surengtos iš kolekcininko Aleksandro Popovo Rytų Prūsijos tapybos ir grafikos rinkinio). Tikrai, ta nuostabioji žemė paveiksluose ir tikrovėje nepalieka abejingų...

Opening of the East Prussian Regional Museum in Lüneburg After Reconstruction

KRISTINA JOKUBAVIČIENĖ

The Lithuanian Art Museum (LDM) Pranas Domšaitis Gallery has been collaborating with the East Prussian Regional Museum in Lüneburg (Germany) since 2006. The museum's rich collections have provided items for seven exhibitions of East Prussian and Klaipėda regional arts heritage in Klaipėda, which have showcased the creative work of artists that relate to our country's history. The East Prussian Regional Museum has a valuable collection of paintings and graphic art reflecting the history of the Königsberg Arts Academy and Nida Art Colony, including the oil painting *A Village in Klaipėda Region* (ca. 1930) by Pranas Domšaitis. In recent years, the East Prussian Regional Museum lived through a complicated reconstruction process, culminating in a reopening on 25 August 2018. After an official opening ceremony, which was attended by the Estonian, Latvian and Lithuanian ambassadors in Germany, all guests were welcomed to see the museum's new exhibits.

The new display showcases East Prussian history, culture and nature in a particularly interactive manner, accentuating the educational aspects of each subject. The museum's whole display is highly interactive, and not only in terms of technology. Museum staff managed to maintain a

balance between contemporary technology and original display items. Every detail is important, including wall colours – deep blue, red and green tones act as visual markers for the plentiful subjects that make up the museum display (literature, science, religion, duchy and kingdom periods, Trakehner horses, amber, nature, animal life etc.). The floor area is used very efficiently by employing retractable showcase drawers and mobile vertical display walls. After the reconstruction, the museum now includes a new section on Baltic Germans with a display on the culture and traditions of Germans who have long been living in Estonia, Latvia and Lithuania.